

Michał Hendryk

Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Uniwersytet Szczeciński

Marta Fit

Uniwersytet Szczeciński

Alicja Adamów

Deloitte Polska Sp. z o.o.

Analiza ujawnień w zakresie rzeczowych aktywów trwałych na podstawie sprawozdań finansowych spółek z sektora „budownictwo” za lata 2015 i 2016

Streszczenie

Celem artykułu jest weryfikacja hipotezy badawczej, że jednostki z sektora „budownictwo” ujawniają bądź na przestrzeni następujących po sobie lat dążą do ujawniania w sprawozdaniach finansowych optymalnej ilości informacji z zakresu wynikającego z postanowień MSR 16. W ramach badań dokonano przeglądu skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek z sektora „budownictwo” za lata 2015 i 2016. Wyniki przeprowadzonych badań pokazały, że co do zasady jednostki prezentują ujawnienia obligatoryjne, które narzuca na nie MSR 16. Istnieją jednak pewne aspekty, takie jak na przykład konieczność określenia planowanego okresu ekonomicznej użyteczności przez jednostki, wobec których można sformułować zarzut jednoznacznego braku ujawnień. Autorzy artykułu zauważają, że jednostki powinny dążyć to indywidualizowania „opowiadania” o swoim świecie przy zachowaniu porównywalności podstawowych danych.

Słowa kluczowe: MSR 16, rzeczowe aktywa trwałe, badanie ujawnień, jakość sprawozdań finansowych
Kody klasyfikacji JEL: M40, M41, M49

1. Wprowadzenie

W najprostszym ujęciu sprawozdanie finansowe jest określane jako finalny produkt procesu przetwarzania informacji w rachunkowości i podstawowe źródło informacji ekonomicznej dotyczącej działalności jednostki gospodarczej¹. Zdaniem autorów artykułu sprawozdanie finansowe może być traktowane także jako swego rodzaju narracja, którą budują wzajemnie powiązane elementy. Innymi słowy, sprawozdanie finansowe jest opowiadaniem o świecie danej jednostki. Jak w jednym ze swoich dzieł pisał U. Eco, narracja polega na tworzeniu świata, który „musi być tak precyzyjny, jak to tylko możliwe”. Jego zdaniem wyłącznie spełnienie tego kryterium pozwala odbiorcy na swobodę poruszania się w nim². Gdy odnosi się te słowa do problematyki sprawozdawczości finansowej, to należy powiedzieć, że świat – tu sprawozdanie finansowe kreowane przez księgowych, menedżerów i zarząd powinno być uznawane za precyzyjne wyłącznie wówczas, gdy spełnione są fundamentalne i uzupełniające cechy jakościowe przy zachowaniu odpowiedniego, zgodnego z wymogami poziomu ujawnień, a odbiorcy sprawozdań finansowych mogą na ich podstawie podejmować racjonalne, świadome decyzje. Przez odpowiedni poziom ujawnień autorzy artykułu rozumieją:

- w minimalnym stopniu – ujawnianie przez podmioty wszystkich informacji obligatoryjnych, wynikających ze standardów rachunkowości,
- w optymalnym stopniu – ujawnianie przez podmioty wszystkich informacji obligatoryjnych wraz z informacjami fakultatywnymi, które w istotnym stopniu wspomagają zrozumienie istoty i wyników działalności jednostki.

Poszczególne MSR/MSSF zawierają w sobie różne wymogi dotyczące ujawniania konkretnych informacji. Należy jednak pamiętać, że zgodnie z postanowieniami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”³:

- jednostki mają prawo do nieujawniania obligatoryjnych informacji wynikających z postanowień różnych MSR/MSSF, gdy takie informacje zostaną uznane za nieistotne,
- jednostki powinny rozważyć ujawnienie dodatkowych informacji, jeśli spełnienie konkretnych wymogów MSSF nie wystarcza, aby umożliwić użytkownikom sprawozdania finansowego zrozumienie wpływu poszczególnych transakcji, innych zdarzeń i warunków na sytuację finansową i wyniki finansowe działalności jednostki.

Pewne wątpliwości autorów referatu budzi samo pojęcie „ujawnienia”. MSR 1 posługuje się bowiem różnymi, bliskoznacznymi pojęciami – „prezentacja”, „ujawnianie”, „dostarczanie informacji”⁴. W obecnym stanie MSR/MSSF nie są one dokładnie zdefiniowane.

¹ E. Walińska, G. Urbanek, *Sprawozdanie finansowe spółki zorientowane na zarządzanie wartością – propozycje zmian*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2015, nr 74, s. 200.

² U. Eco, *Wyznania młodego pisarza*, Weltbild, Warszawa 2011, s. 19.

³ Międzynarodowy Standard Rachunkowości 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, §31.

⁴ Ibidem, §112.

W ramach niniejszego artykułu autorzy przyjmują, że termin „prezentacja” jest szerszy niż pojęcie „ujawnianie” i odnosi się głównie do podstawowych informacji (bardzo często tych w ujęciu liczbowym) przedstawionych w sprawozdaniu. Pojęcie „ujawnianie” rozumiane jest zatem w nieco węższym ujęciu i dotyczy w szczególności tych informacji, które traktowane są przez odbiorców sprawozdań finansowych jako użyteczne (a więc najczęściej informacji w formie opisowej – informacji objaśniających dane liczbowe). Badanie sprawozdań finansowych pod kątem ujawnień prowadzi więc do określenia jakości sprawozdania finansowego⁵.

Analiza baz danych gromadzących artykuły z całego świata – Web of Science, Scopus czy BazEkon – doprowadziła do konkluzji, że badanie poziomu ujawnień z zakresu rzeczowych aktywów trwałych w sprawozdaniach finansowych nie jest częstym tematem dociekań naukowych. Analizy w tym zakresie podejmowane były między innymi przez S. Hońko i P. Mućko⁶, E. Różańską⁷ i F. da Costę wraz z A. de Oliveirę. Przeprowadzona w niniejszym artykule analiza ujawnień z zakresu rzeczowych aktywów trwałych jest zbliżona do podejścia autorów polskich. Dodatkowo podjęto próbę wstępnego badania na przykładzie spółek giełdowych z sektora „budownictwo”, czy poziom ujawnień z zakresu rzeczowych aktywów trwałych jest optymalny, a jeżeli nie, to czy na przestrzeni kolejnych lat ulega poprawie. Oznacza to, że w ramach niniejszego artykułu podjęto wstępną analizę jakości sprawozdań finansowych za lata 2015 i 2016 spółek z sektora „budownictwo” w zakresie wynikającym z postanowień MSR 16.

Celem podstawowym niniejszej publikacji była weryfikacja hipotezy badawczej, że jednostki z sektora „budownictwo” ujawniają bądź na przestrzeni następujących po sobie lat dążą do ujawniania optymalnej ilości informacji w sprawozdaniach finansowych. W celu weryfikacji hipotezy przebadano sprawozdania 46 spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie z sektora „budownictwo” za lata 2015–2016⁸. Przeprowadzone analizy zostały ukierunkowane na sformułowanie odpowiedzi na poniższe pytania.

1. Czy jednostki z sektora „budownictwo” w latach 2015–2016 ujmowały w sprawozdaniach finansowych wszystkie wymagane ujawnienia z zakresu rzeczowych aktywów trwałych?
2. Czy jednostki z sektora „budownictwo” w latach 2015–2016 ujmowały w sprawozdaniach finansowych fakultatywne ujawnienia z zakresu rzeczowych aktywów trwałych?
3. Czy nastąpiły istotne zmiany w poziomie ujawnień spółek sektora „budownictwo” pomiędzy sprawozdaniami za lata 2015 i 2016?

⁵ P. Kabalski, *Trudne słowa, czyli jak wytłumaczyć pojęcia stosowane w MSSF*, „Rachunkowość” 2015, nr 9, s. 16–21.

⁶ S. Hońko, P. Mućko, *Zasady (polityka) rachunkowości w zakresie rzeczowych aktywów trwałych na podstawie sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z sektora „handel detaliczny”*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2012, nr 255, s. 59–68.

⁷ E. Różańska, *Zasady (polityka) rachunkowości w obszarze rzeczowych aktywów trwałych spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie z branży hotele i restauracje*, „Studia Oeconomica Posnaniensia” 2014, nr 5, s. 112–124.

⁸ Do badania przyjęto spółki wchodzące w skład sektora „budownictwo” według stanu na dzień 31.05.2017. Wyłączeniu podlegały spółki, które nie stosowały MSR/MSSF oraz takie, do sprawozdań których dostęp był utrudniony.

4. Czy brak niektórych ujawnień może być przesłanką do oceny, że dane sprawozdanie finansowe cechuje się niską jakością?
5. Czy zaistniała sytuacja, w której spółka ujawniała nadmiar informacji?
6. Czy analizowane spółki były karane za braki ujawnień z zakresu rzeczowych aktywów trwałych w tych latach?

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w niniejszym artykule była analiza sprawozdań finansowych 46 spółek z sektora „budownictwo” w celu uzyskania odpowiedzi na sformułowane pytania kontrolne. Próba została dobrana celowo, co uzasadnia istotny⁹ udział rzeczowych aktywów trwałych w sumie bilansowej wybranych spółek.

2. Przegląd ujawnień obligatoryjnych i fakultatywnych wynikających z MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”

Podstawowym źródłem regulującym poziom ujawnień w zakresie rzeczowych aktywów trwałych są zapisy paragrafów 73 do 79 Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”. Wstępny przegląd poszczególnych paragrafów doprowadził do konkluzji, iż zakres ujawnień wynikający z MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” jest szeroki i w dużej mierze określa ujawnienia obligatoryjne, których zestawienie zostało przedstawione w tabeli 1. MSR 16 przewiduje również szereg ujawnień fakultatywnych, co przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 1. Zakres ujawnień obligatoryjnych wynikających z MSR 16

Paragraf	Ujawnienia wynikające z paragrafu
73a	Informacje dotyczące metod wyceny zastosowanych do ustalenia wartości bilansowej brutto
73b	Informacje dotyczące zastosowanych metod amortyzacji
73c	Informacje dotyczące okresów użytkowania nieruchomości i zastosowanych stawek amortyzacyjnych
73d	Informacje dotyczące wartości brutto i umorzenia (oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości) na początek i na koniec okresu
73e	Informacje dotyczące uzgodnienia wartości bilansowej z początku okresu z wartością z końca okresu, pokazujące: 1) zwiększenia; 2) aktywa zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży lub zawarte w grupie do zbycia zaklasyfikowanej jako przeznaczona do sprzedaży zgodnie z MSSF 5 i inne zbycia; 3) nabycie wskutek połączenia jednostek gospodarczych; 4) zwiększenia oraz zmniejszenia wynikające z przeszacowania zgodnie z paragrafami 31, 39 i 40 oraz z odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości, które zostały ujęte w innych całkowitych dochodach lub odwrócone bezpośrednio z innymi całkowitymi dochodami zgodnie z MSR 36; 5) odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów zgodnie z MSR 36; 6) odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, które zostały odwrócone w sprawozdaniu z całkowitych dochodów zgodnie z MSR 36;

⁹ Przeciętnie udział rzeczowych aktywów trwałych w sumie bilansowej w badanej próbie ukształtował się na poziomie ponad 27%.

Paragraf	Ujawnienia wynikające z paragrafu
73e	7) amortyzację; 8) różnice kursowe netto wynikające z faktu przeliczenia sprawozdania finansowego z waluty funkcjonalnej na inną walutę prezentacji łącznie z efektem przekształcenia sprawozdania finansowego jednostki działającej za granicą na walutę prezentacji jednostki sprawozdawczej; 9) inne zmiany
74a	Informacje dotyczące faktu istnienia oraz kwoty ograniczeń dotyczących tytułu prawnego jednostki gospodarczej oraz informacje o zastawieniu rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań
74b	Informacje dotyczące kwoty nakładów uwzględnionych w wartości bilansowej pozycji rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy
74c	Informacje dotyczące kwoty zobowiązań umownych zaciągniętych w celu nabycia rzeczowych aktywów trwałych
74d	Informacje dotyczące kwoty otrzymanych odszkodowań uzyskanych od stron trzecich z tytułu utraty wartości lub utracenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych ujętych w rachunku zysku i strat, jeśli nie zostało to osobno ujawnione w sprawozdaniu z całkowitych dochodów
75	Informacje dotyczące amortyzacji naliczonej w danym okresie w podziale na amortyzację uwzględnioną w sprawozdaniu z całkowitych dochodów i stanowiącą część ceny nabycia lub kosztu wytworzenia innych aktywów oraz umorzenia na koniec tego okresu
76	Informacje na temat rodzaju oraz skutków zmian wartości szacunkowych, które wywierają istotny wpływ w bieżącym okresie lub, jak się oczekuje, będą wywierały istotny wpływ w kolejnych okresach – w przypadku rzeczowych aktywów trwałych konieczność ujawniania informacji może wynikać ze zmian szacunków odnoszących się do: • wartości końcowej (rezydualnej) środków trwałych, • kosztów demontażu, usunięcia oraz renowacji środków trwałych, • planowanych okresów amortyzacji, • metod amortyzacji
77	Jeżeli pozycje rzeczowych aktywów trwałych są wykazywane w wartościach przeszacowanych, informacje dotyczące: a) daty, na którą dokonano przeszacowania; b) powołania niezależnego rzeczoznawcy; c) wartości bilansowej każdej przeszacowanej grupy rzeczowych aktywów trwałych, która figurowałaby w sprawozdaniu finansowym, gdyby aktywa te były wykazywane w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia; d) nadwyżki z aktualizacji wyceny i zmiany zachodzące w okresie oraz ograniczenia dotyczące podziału nadwyżki pomiędzy udziałowców
78	Informacje na temat utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych zgodnie z MSR 36

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Międzynarodowy Standard Rachunkowości 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, §73–78.

Tabela 2. Zakres ujawnień fakultatywnych wynikających z MSR 16

Paragraf	Ujawnienia wynikające z paragrafu
79a	Informacje dotyczące wartości bilansowej czasowo nieużywanych rzeczowych aktywów trwałych
79b	Informacje dotyczące wartości bilansowej brutto wszystkich, w pełni zamortyzowanych, rzeczowych aktywów trwałych będących nadal w użytkowaniu
79c	Informacje dotyczące wartości bilansowej rzeczowych aktywów trwałych wycofanych z użytkowania i niezaklasyfikowanych jako przeznaczone do sprzedaży zgodnie z MSSF 5
79d	W przypadku stosowania modelu wyceny według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia – informacje dotyczące wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych, o ile różni się ona w sposób istotny od wartości bilansowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Międzynarodowy Standard Rachunkowości 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, §79.

Dla celów badawczych niezbędne było takie uporządkowanie i sformułowanie pytań kontrolnych, które umożliwiłyby kompleksową analizę sprawozdań spółek dobranych do próby. Ostatecznie badanie zostało przeprowadzone w pięciu obszarach – wycena wstępna, amortyzacja, wycena bilansowa, dodatkowe ujawnienia w jednostkach stosujących model wartości przeszacowanej oraz inne. Zbiór pytań z zakresu ujawnień wynikających z postanowień MSR 16 przedstawiono w tabeli 3¹⁰.

Tabela 3. Lista kontrolna pytań badawczych w zakresie ujawnień wynikających z postanowień MSR 16

Obszar	Lp.	Pytanie	O/F?*
Wycena wstępna	1	Czy jednostka ujawnia kwotę nakładów na środki trwałe w budowie?	O
	2	Czy poza zasadami wynikającymi z przepisów jednostka określa szczególne zasady ustalania wartości początkowej środków trwałych?	O
Amortyzacja	3	Jakie metody amortyzacji stosuje jednostka?	O
	4	Czy jednostka stosuje różne metody amortyzacji dla poszczególnych grup środków trwałych?	O
	5	Czy jednostka wskazuje kwotę amortyzacji obciążającą wynik finansowy lub zwiększającą wartość aktywów?	O
	6	Czy jednostka ujawnia informację o istotności wartości końcowej (rezydualnej) środków trwałych?	O
	7	Czy jednostka stosuje dyskonto przy ustalaniu wartości końcowej?	O
	8	Czy jednostka ujawnia informacje na temat zasad wydzielenia komponentów podlegających amortyzacji?	O
	9	Czy jednostka ujawnia informacje na temat planowanego okresu ekonomicznej użyteczności środków trwałych?	O
	10	Czy nastąpiły zmiany metod lub stóp amortyzacji?	O
	11	Czy jednostka określa próg istotności dla amortyzacji jednorazowej?	O
Wycena bilansowa	12	Jaki model wyceny środków trwałych stosuje jednostka (wartości historycznej/wartości przeszacowanej/mieszany)?	O
	13	Jakie grupy środków trwałych są wyceniane w wartości przeszacowanej?	O
	14	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową oraz umorzenie na początek i na koniec okresu w poszczególnych grupach?	O
	15	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową czasowo nieużywanych środków trwałych?	F
	16	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową brutto zamortyzowanych rzeczowych aktywów trwałych nadal użytkowanych przez jednostkę?	F
	17	Czy jednostka ujawnia różnicę między wartością godziwą a wartością historyczną przeszacowanych rzeczowych aktywów trwałych?	F

¹⁰ W procesie badania analizowano ujawnienia wynikające wyłącznie z postanowień MSR 16. Oznacza to, że w badaniu pominięto między innymi kwestię ujawnień z zakresu trwałej utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych, ponieważ wynika ona w szczególności z postanowień MSR 36.

Obszar	Lp.	Pytanie	O/F?*
Dodatkowe ujawnienia w jednostkach stosujących model wartości przeszacowanej	18	Czy jednostka ujawnia, kto, kiedy i według jakich metod dokonywał wyceny?	O
	19	Czy jednostka ujawnia, jakie dane wejściowe były podstawą ustalania wartości godziwej?	O
	20	Czy ujawniono wartość historyczną przeszacowanych grup środków trwałych?	O
	21	Czy ujawniono kwotę nadwyżki z przeszacowania oraz zasady jej rozliczenia (jednorazowo czy sukcesywnie)?	O
Inne	22	Czy istnieją ograniczenia dotyczące tytułu prawnego jednostki do rzeczowych aktywów trwałych?	O
	23	Czy jednostka ujawnia kwoty odszkodowań otrzymanych w związku z utratą wartości rzeczowych aktywów trwałych?	O

* O – ujawnienie obligatoryjne, F – ujawnienie fakultatywne.

Źródło: S. Hońko, P. Mućko, *Zasady (polityka) rachunkowości w zakresie rzeczowych aktywów trwałych na podstawie sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z sektora „handel detaliczny”*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2012, nr 255, s. 62.

Wyniki analizy sprawozdań finansowych na podstawie sformułowanych w tabeli 3 pytań zostały przedstawione w kolejnej części artykułu.

3. Przegląd sprawozdań finansowych spółek z sektora „budownictwo” za lata 2015–2016 w zakresie ujawnień wynikających z MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”

W toku badania przeprowadzono analizę skonsolidowanych sprawozdań finansowych 46 spółek z wykorzystaniem ankiety stworzonej na podstawie listy pytań ujętych w tabeli 3. W celu zwiększenia porównywalności otrzymanych wyników większość pytań została sformułowana w taki sposób, aby możliwe było udzielenie na nie odpowiedzi twierdzącej lub przeczącej. Pytania dotyczące wybranej metody amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych, przyjętego modelu wyceny czy też grup środków trwałych, które podlegały wycenie w wartości przeszacowanej, miały charakter opisowy. Syntetyczne wyniki analizy zaprezentowano w tabeli 4.

Kwotę nakładów na środki trwałe w budowie ujawniło w 2015 r. 65% badanych spółek, natomiast w 2016 r. 61%. Wśród nich nieliczne podały szczegółowe informacje dotyczące rodzaju wytwarzanego środka trwałego oraz terminu oddania go do użytkowania. Nieujawnienie informacji o kwocie nakładów na środki trwałe w budowie mogło wynikać z braku jakichkolwiek wydatków związanych z wytwarzaniem przez spółki nowych środków trwałych. Zdaniem autorów, z uwagi na fakt, że ujawnianie informacji na temat nakładów na środki trwałe w budowie jest zgodnie z postanowieniami MSR 16 obligatoryjne, wskazane w tym przypadku byłoby przynajmniej podanie informacji, że nakłady na środki trwałe w budowie nie wystąpiły. Takie podejście zwiększyłoby wartość informacyjną sprawozdania finansowego.

Żadne z badanych przedsiębiorstw nie ujawniało informacji o stosowaniu specyficznych metod wyceny wstępnej rzeczowych aktywów trwałych zarówno w roku 2015, jak i w 2016, co oznacza, że spółki nie wychodziły poza ramy nakreślone przez postanowienia MSR 16 w tym zakresie.

Tabela 4. Zakres ujawnień dotyczących rzeczowych aktywów trwałych w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych spółek sektora „budownictwo” za lata 2015 i 2016

Zakres	Lp.	Pytanie	2015		2016	
			TAK	NIE	TAK	NIE
Wycena wstępna	1	Czy jednostka ujawnia kwotę nakładów na środki trwałe w budowie?	65%	35%	61%	39%
	2	Czy poza zasadami wynikającymi z przepisów jednostka określa szczególne zasady ustalania wartości początkowej środków trwałych?	0%	100%	0%	100%
Amortyzacja	3	Jakie metody amortyzacji stosuje jednostka? a) liniowa b) mieszane	93% 7%		93% 7%	
	4	Czy jednostka stosuje różne metody amortyzacji dla poszczególnych grup środków trwałych?	2%	98%	2%	98%
	5	Czy jednostka wskazuje kwotę amortyzacji obciążającą wynik finansowy lub zwiększającą wartość aktywów?	100%	0%	100%	0%
	6	Czy jednostka ujawnia informację o istotności wartości końcowej (rezydualnej) środków trwałych?	13%	87%	13%	87%
	7	Czy jednostka stosuje dyskonto przy ustalaniu wartości końcowej?	4%	96%	4%	96%
	8	Czy jednostka ujawnia informacje na temat zasad wydzielenia komponentów podlegających amortyzacji?	35%	65%	35%	65%
	9	Czy jednostka ujawnia informacje na temat planowanego okresu ekonomicznej użyteczności środków trwałych?	87%	13%	87%	13%
	10	Czy nastąpiły zmiany metod lub stóp amortyzacji?	0%	100%	0%	100%
	11	Czy jednostka określa próg istotności dla amortyzacji jednorazowej?	15%	85%	15%	85%
Wycena bilansowa	12	Jaki model wyceny środków trwałych stosuje jednostka? a) wartości historycznej b) wartości przeszacowanej c) model mieszany	70% 20% 10%		70% 20% 10%	
	13	Jakie grupy środków trwałych są wyceniane w wartości przeszacowanej? a) wszystkie b) wybrane c) brak informacji	14% 57% 29%		14% 57% 29%	
	14	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową oraz umorzenie na początek i na koniec okresu w poszczególnych grupach?	98%	2%	98%	2%
	15	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową czasowo nieużywanych środków trwałych?	0%	100%	0%	100%
	16	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową brutto zamortyzowanych rzeczowych aktywów trwałych nadal użytkowanych przez jednostkę?	0%	100%	0%	100%

Zakres	Lp.	Pytanie	2015		2016	
			TAK	NIE	TAK	NIE
Wycena bilansowa	17	Czy jednostka ujawnia różnicę między wartością godziwą a wartością historyczną przeszacowanych rzeczowych aktywów trwałych?	2%	98%	2%	98%
Dodatkowe ujawnienia przy stosowaniu modelu wartości przeszacowanej*	18	Czy jednostka ujawnia, kto, kiedy i według jakich metod dokonywał wyceny?	29%	71%	21%	79%
	19	Czy jednostka ujawnia, jakie dane wejściowe były podstawą ustalania wartości godziwej?	21%	79%	21%	79%
	20	Czy ujawniono wartość historyczną przeszacowanych grup środków trwałych?	14%	86%	14%	86%
	21	Czy ujawniono kwotę nadwyżki z przeszacowania oraz zasady jej rozliczania (jednorazowo czy sukcesywnie)?	21%	79%	21%	79%
Inne	22	Czy istnieją ograniczenia dotyczące tytułu prawnego jednostki do rzeczowych aktywów trwałych?	63%	37%	78%	22%
	23	Czy jednostka ujawnia kwoty odszkodowań otrzymanych w związku z utratą wartości rzeczowych aktywów trwałych?	0%	100%	0%	100%

* Przedstawione w ujęciu procentowym wyniki dotyczą wyłącznie spółek, które stosowały model wartości przeszacowanej lub model mieszany.

Źródło: opracowanie własne.

W badanych jednostkach dominującą metodą amortyzacji była metoda liniowa, którą stosuje 93% spółek. Tylko 7% badanej populacji (spółki Elektrotim SA, Korporacja Budowlana Dom SA i Tesgas SA) zdecydowało się na metodę mieszaną, przyjmując metodę liniową lub degresywną dla różnych grup środków trwałych. W badanych latach 2015–2016 nie nastąpiły zmiany metod amortyzacji. Na uwagę zasługuje także fakt, że żadna z badanych spółek nie ujawniła, jakie metody amortyzacji stosuje w odniesieniu do konkretnych grup rzeczowych aktywów trwałych. Warto także dodać, że we wszystkich sprawozdaniach wykazano kwotę amortyzacji obciążającą wynik finansowy.

Bardzo interesującym faktem jest to, że aż 87% badanej populacji w 2015 r. nie ujawniało informacji o istotności wartości końcowej środków trwałych. Taki sam wynik został odnotowany w 2016 r. Biorąc pod uwagę fakt, że MSR 16 traktuje ujawnienie dotyczące istotności wartości rezydualnej środków trwałych jako obligatoryjne, informacja na ten temat także powinna pojawić się w sprawozdaniu finansowym. Gdy wartość końcowa uznawana jest za nieistotną, wtedy taka informacja powinna zostać również ujawniona w notach. Równie ciekawym wynikiem badania jest to, że wysokość stopy dyskontowej przy ustalaniu wartości końcowej ujawniało tylko 4% badanych spółek (Libet SA i Mostostal Warszawa SA). Niestety, na podstawie informacji przedstawianych przez spółki nie można było jednoznacznie określić, jaki odsetek populacji uznaje wartość rezydualną za istotną, dlatego trudno było wnioskować, czy ujawnienie wysokości stopy dyskontowej tylko przez 4% badanych jednostek było wynikiem bardzo niskim.

Informacje o zasadach wydzielenia komponentów podlegających amortyzacji zarówno w roku 2015, jak i 2016 ujawniało tylko 35% spółek. Tak niski wynik w przypadku tego

obligatoryjnego ujawnienia można tłumaczyć tym, że pozostałe spółki nie miały bądź nie przewidywały istnienia komponentów, które powinny podlegać odrębnej amortyzacji. Według autorów informacja na ten temat powinna pojawić się w polityce rachunkowości.

Informacje dotyczące planowanego okresu ekonomicznej użyteczności środków trwałych w latach 2015–2016 ujawniało 87% spółek. Część podmiotów przedstawiała okres ekonomicznej użyteczności jako przedział czasowy, natomiast niektóre ze spółek podawały przedziały stawek amortyzacyjnych w ujęciu procentowym. Zbadane spółki stosowały zbliżony okres ekonomicznej użyteczności dla tych samych grup środków trwałych. W znaczącej większości przypadków spółki przyjmowały stawki wynikające z przepisów podatkowych, co najprawdopodobniej podyktowane było dążeniem do wyeliminowania różnic przejściowych pomiędzy amortyzacją bilansową a podatkową.

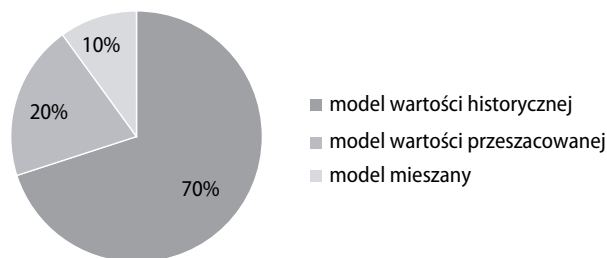
Nie zaskakuje również to, że w żadnej z badanych spółek nie nastąpiła zmiana metod lub stóp procentowych amortyzacji. Tylko 15% próby badawczej (zarówno w 2015, jak i 2016 r.) określało próg amortyzacji jednorazowej. Co do zasady, spółki określały dwa progi amortyzacji jednorazowej:

- a) 1000 PLN, kwalifikując przedmiot amortyzacji jednorazowej bezpośrednio do kosztów zużycia materiałów,
- b) 3500 PLN, ujmując przedmiot amortyzacji jednorazowej jako środek trwały i następnie amortyzując go jednorazowo w miesiącu przyjęcia do użytkowania.

W tym miejscu można byłoby się zastanawiać, czy nieujawnianie wysokości progu amortyzacji jednorazowej można utożsamiać z faktem, iż jednostki nie podejmują się tego typu czynności. Praktyka gospodarcza pokazuje jednak, że amortyzacja jednorazowa jest rozwiązaniem chętnie stosowanym przez różne podmioty.

Kolejna grupa pytań badawczych dotyczyła ujawnień z zakresu wyceny bilansowej. Przeprowadzone badania doprowadziły do wyodrębnienia struktury procentowej badanej populacji według kryterium zastosowanych modeli wyceny rzeczowych aktywów trwałych, co przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Modele wyceny środków trwałych – struktura badanej populacji

Źródło: opracowanie własne.

Jednostki, które stosowały model wartości przeszacowanej, w 14% wyceniały za pomocą tego modelu wszystkie posiadane rzeczowe aktywa trwałe, 57% stosowało ten model tylko do

wybranych grup rzeczowych aktywów trwałych (np. grunty, budynki, budowle, nieruchomości), natomiast 29% nie ujawniało żadnych informacji w tym zakresie. Co warto zaznaczyć, znacząca większość spółek (98%) ujawniała wartość bilansową oraz umorzenie na początek i na koniec okresu w poszczególnych grupach środków trwałych. Wyjątek stanowiła spółka Instal Kraków SA, która zarówno w roku 2015, jak i 2016 ujawniała jedynie wartość netto środków trwałych w podziale na poszczególne grupy na dzień kończący okres sprawozdawczy, pomijając przy tym zwiększenia i zmniejszenia występujące w ciągu roku obrotowego.

Badanie ujawnień fakultatywnych z zakresu wyceny bilansowej doprowadziło do sformułowania następujących wniosków:

- żadna z badanych spółek nie ujawniała wartości bilansowej czasowo nieużywanych środków trwałych, co prawdopodobnie świadczyło o tym, że po prostu takie elementy rzeczowych aktywów trwałych nie wystąpiły;
- żadna z badanych spółek nie ujawniała wartości bilansowej już zamortyzowanych rzeczowych aktywów trwałych, które byłyby nadal używane przez jednostkę, co mogło świadczyć o odpowiednim określeniu przez badane spółki okresu ekonomicznej użyteczności tych składników majątku;
- tylko jedna spółka, PGB SA, ujawniała informacje na temat różnicy pomiędzy wartością godziwą a wartością historyczną przeszacowanych rzeczowych aktywów trwałych.

Spółki stosujące model wartości przeszacowanej zostały dodatkowo przebadane przy zastosowaniu pytań 18–21. Na szczególną uwagę zasługuje to, że tylko 20% z badanych spółek stosujących model wartości przeszacowanej podawało informacje na temat rzeczoznawcy dokonującego wyceny oraz stosowanych przez niego metod. Należy zaznaczyć, że prawie zawsze były to informacje bardzo ogólne i mało dokładne. Najbardziej szczegółowymi ujawnieniami w tym zakresie wyróżniała się spółka PGB SA, która jako jedyna ujawniała datę przeprowadzenia wyceny. Dodatkowo spółka ta przedstawiała metody wyceny, które zostały zastosowane do poszczególnych rzeczowych aktywów trwałych (przykładowo metoda dochodowa uwzględniająca powierzchnię wynajmu zgodnie z zawartymi umowami najmu). Analizując pozostałe pytania dotyczące ujawnień, które powinny pojawić się w sprawozdaniach jednostek stosujących model wartości przeszacowanej (pytania 19–21), można zauważyć, że bardzo mało z nich prezentowało informacje na temat danych wejściowych stanowiących podstawę ustalania wartości godziwej, wartości historycznej przeszacowanych grup środków trwałych czy kwoty nadwyżki z przeszacowania wraz z zasadami jej rozliczania¹¹. Problem ujawnień w przypadku rzeczowych aktywów trwałych wycenianych w wartości przeszacowanej był więc istotny.

Jedną z nielicznych kategorii, które uległy zmianie na przestrzeni lat 2015 i 2016, był poziom ujawnień na temat ograniczeń dotyczących tytułu prawnego jednostki do rzeczowych

¹¹ Warto zaznaczyć, że szeroki zakres ujawnień dotyczących aktywów wycenianych w wartości godziwej określa także MSSF 13. Obligatoryjna w przypadku rzeczowych aktywów trwałych wycenianych w wartości przeszacowanej jest na przykład konieczność ujawniania informacji o zastosowanych poziomach hierarchii wartości godziwej, czego bardzo często brakuje w sprawozdaniach finansowych.

aktywów trwałych. W 2015 r. informacje na temat takich ograniczeń ujawniło 63% badanych jednostek, natomiast w 2016 r. 78%. Przyczyną takiej zmiany mogło być zwiększenie przez spółki poziomu zobowiązań z tytułu leasingu, dzierżawy lub najmu. W 2016 r. niektóre z nich zaciągnęły bowiem nowe zobowiązania z tytułu leasingu rzeczowych aktywów trwałych.

Należy także zaznaczyć, że zarówno w 2015, jak i w 2016 r. żadna ze spółek nie ujawniała kwoty odszkodowań otrzymanych w związku z utratą wartości rzeczowych aktywów trwałych. Taki stan wynikał prawdopodobnie z tego, że po prostu żadna z badanych spółek takiego odszkodowania nie otrzymała.

Warto dodać, że autorzy pracy nie odnotowali przypadku, w którym ujawnienia z zakresu MSR 16 miałyby wzorcowy charakter. Nie były one wyczerpujące, ani nie odbiegały od wyznaczonych przez przepisy tendencji.

Z badanej populacji wybrane zostały trzy spółki o różnym modelu wyceny, których sprawozdania zdaniem autorów były sporządzone w sposób najbardziej zbliżony do optymalnego (przynajmniej pod kątem ujawnień z zakresu rzeczowych aktywów trwałych). Wyniki badania dotyczące tych spółek przedstawione zostały w tabeli 5.

Tabela 5. Wyniki badania spółek o najbardziej rzetelnym poziomie ujawnień z zakresu MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”

Lp.	Pytanie	Spółka		
		PBG S.A.	LIBET SA	MFO SA
1	Czy jednostka ujawnia kwotę nakładów na środki trwałe w budowie?	tak	tak	tak
2	Czy poza zasadami wynikającymi z przepisów jednostka określa szczególne zasady ustalania wartości początkowej środków trwałych?	nie	nie	nie
3	Jakie metody amortyzacji stosuje jednostka?	liniowa	liniowa	liniowa
4	Czy jednostka stosuje różne metody amortyzacji dla poszczególnych grup środków trwałych?	nie	nie	nie
5	Czy jednostka wskazuje kwotę amortyzacji obciążającą wynik finansowy lub zwiększającą wartość aktywów?	tak	tak	tak
6	Czy jednostka ujawnia informację o istotności wartości końcowej (rezydualnej) środków trwałych?	tak	tak	nie
7	Czy jednostka stosuje dyskonto przy ustalaniu wartości końcowej?	nie	tak	nie
8	Czy jednostka ujawnia informacje na temat zasad wydzielenia komponentów podlegających amortyzacji?	nie	nie	nie
9	Czy jednostka ujawnia informacje na temat planowanego okresu ekonomicznej użyteczności środków trwałych?	tak	tak	tak
10	Czy nastąpiły zmiany metod lub stóp amortyzacji?	nie	nie	nie
11	Czy jednostka określa próg istotności dla amortyzacji jednorazowej?	nie	nie	nie
12	Jaki model wyceny środków trwałych stosuje jednostka (wartości historycznej / wartości przeszacowanej / mieszany)?	model mieszany	wartości historycznej	wartości przeszacowanej

Lp.	Pytanie	Spółka		
		PBG S.A.	LIBET SA	MFO SA
13	Jakie grupy środków trwałych są wyceniane w wartości przeszacowanej?	grunty	nie dotyczy	wszystkie
14	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową oraz umorzenie na początek i na koniec okresu w poszczególnych grupach?	tak	tak	tak
15	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową czasowo nieużywanych środków trwałych?	nie	nie	nie
16	Czy jednostka ujawnia wartość bilansową brutto zamortyzowanych rzeczowych aktywów trwałych nadal użytkowanych przez jednostkę?	nie	nie	nie
17	Czy jednostka ujawnia różnicę między wartością godziwą a wartością historyczną przeszacowanych rzeczowych aktywów trwałych?	tak	nie	nie
18	Czy jednostka ujawnia, kto, kiedy i według jakich metod dokonywał wyceny?	tak	nie dotyczy	tak
19	Czy jednostka ujawnia, jakie dane wejściowe były podstawą ustalania wartości godziwej?	tak	nie dotyczy	tak
20	Czy ujawniono wartość historyczną przeszacowanych grup środków trwałych?	tak	nie dotyczy	tak
21	Czy ujawniono kwotę nadwyżki z przeszacowania oraz zasady jej rozliczania (jednorazowo czy sukcesywnie)?	tak	nie dotyczy	tak
22	Czy istnieją ograniczenia dotyczące tytułu prawnego jednostki do rzeczowych aktywów trwałych?	tak	tak	tak
23	Czy jednostka ujawnia kwoty odszkodowań otrzymanych w związku z utratą wartości rzeczowych aktywów trwałych?	nie	nie	nie

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo, w celu uzupełnienia wniosków, badaniu poddano raporty zgodności sprawozdań emitentów papierów wartościowych z MSSF opublikowane w latach 2016–2017. Komisja Nadzoru Finansowego dostrzegła bowiem w sprawozdaniach finansowych emitentów papierów wartościowych pewne problemy z brakiem informacji, których ujawnianie, zgodnie z postanowieniami MSR 16, było obligatoryjne. Uwagi Komisji Nadzoru Finansowego w tym zakresie przedstawiono w tabeli 6.

Wyniki badań Komisji Nadzoru Finansowego w pewnym stopniu potwierdzają spostrzeżenia autorów pracy – jednostki co do zasady nie ujawniają informacji na temat rzeczowych aktywów trwałych wycenianych w wartości przeszacowanej, a także zdarzają się sytuacje, w których nie ujawniają one informacji na temat planowanego okresu ekonomicznej użyteczności środków trwałych.

Dodatkowo analizie nieprawidłowości z powodu braku ujawnień w zakresie MSR 16 poddano wykaz kar nałożonych przez Komisję Nadzoru Finansowego w latach 2006–2017¹².

¹² Komisja Nadzoru Finansowego, Wykaz kar nałożonych przez Komisję Nadzoru Finansowego, https://bip.knf.gov.pl/pliki/kary_KNF_24-10-2017_tcm6-27121.pdf, dostęp 29.10.2017.

Interesujące jest to, że dwie spółki wchodzące w skład próby badawczej – PBG SA oraz Korporacja Budowlana DOM SA – zostały przez KNF ukarane, jednak w żadnym przypadku kary te nie dotyczyły braku ujawnień wynikających z postanowień MSR 16. Dodatkowo, spółka PBG SA została wybrana przez autorów jako „modelowy” przedstawiciel ujawnień w tym zakresie. Na podstawie takiej sytuacji można postawić hipotezę, że, nawet jeżeli spółka była kiedykolwiek karana przez KNF za nieprawidłowości w zakresie stosowania MSR/MSSF, to nie musi automatycznie oznaczać, że jej sprawozdanie finansowe charakteryzuje się niską jakością. Badanie w tym zakresie może zostać przeprowadzone przez autorów w przyszłości.

Tabela 6. Problem ujawnień z zakresu MSR 16 w raportach zgodności sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF opublikowanych w latach 2016–2017

Tytuł publikacji	Data publikacji raportu	Sprawozdania, które zostały poddane analizie w raporcie	Problemy związane z ujawnieniami wynikającymi z MSR 16
Zgodność sprawozdań emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2015 r.	Luty 2016	Skonsolidowane sprawozdania finansowe za rok 2014 Śródroczne skonsolidowane sprawozdania finansowe za rok 2015	Brak ujawnienia, w odniesieniu do gruntów wykazywanych w wartościach przeszacowanych: informacji o tym, czy powołany został niezależny rzeczoznawca, wartości bilansowej, która figurowałaby w sprawozdaniu finansowym, gdyby grunty były wykazywane w cenie nabycia, oraz informacji o nadwyżce z aktualizacji wyceny, z podaniem zmian zachodzących w okresie (por. §77 lit. b, e, f MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”)
Zgodność sprawozdań emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2016 r.	Luty 2017	Skonsolidowane sprawozdania finansowe za rok 2015 Śródroczne skonsolidowane sprawozdania finansowe za rok 2016	Brak ujawnienia stawek amortyzacyjnych zastosowanych dla każdej grupy aktywów trwałych (por. §73 lit. c MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Komisja Nadzoru Finansowego, Zgodność sprawozdań emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2015 r., https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/RAPORT_MSSF_2015_zatwierdzony_luty_45603_56218.pdf, dostęp 29.10.2017; Komisja Nadzoru Finansowego, Zgodność sprawozdań emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2016 r., https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/RAPORT_MSSF_2016_55737.pdf, dostęp 29.10.2017.

4. Podsumowanie

Wstępne obserwacje doprowadziły autorów artykułu do wniosku, że zawartość sprawozdań finansowych badanych spółek w latach 2015–2016 była niemal identyczna. Spółki dążyły do jak najwierniejszego odzwierciedlenia wymogów narzuconych przez Międzynarodowe Standardy Rachunkowości oraz Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej. Na podstawie analizy sprawozdań finansowych 46 spółek z sektora „budownictwo” za lata 2015–2016 można postawić tezę, że istnieją pewne kategorie z zakresu ujawnień dotyczących

rzeczowych aktywów trwałych, na temat których co do zasady informacje nie były przedstawiane w sposób optymalny. Szczególną uwagę należy zwrócić na następujące fakty:

- ponad 10% badanej populacji nie ujawniło informacji dotyczącej planowanego okresu użyteczności środków trwałych, mimo że było to ujawnienie obligatoryjne;
- jedynie 15% spółek ujawniało próg istotności dla amortyzacji jednorazowej, natomiast w przypadku pozostałej części populacji nie do końca wiadomo, czy jednostka określała, a jeżeli tak, to w jakiej wysokości próg amortyzacji jednorazowej;
- jednostki nie ujawniały żadnych informacji fakultatywnych;
- spółki stosujące model wartości przeszacowanej co do zasady nie ujawniały konkretnie kto, kiedy i według jakich metod dokonał wyceny oraz jakie dane wejściowe były podstawą ustalania wartości godziwej; nieliczne z nich ujawniały natomiast wartość historyczną przeszacowanych grup środków trwałych oraz kwotę nadwyżki z przeszacowania wraz z zasadami jej rozliczania.

Formułując ostateczne wnioski, można przyjąć, że co do zasady jednostki z sektora „budownictwo” w latach 2015–2016 ujawniały spektrum obligatoryjnych informacji wynikających z MSR 16. Jednoznaczny problem braku ujawnień pojawiał się głównie w przypadku tematyki planowanego okresu ekonomicznej użyteczności. W pozostałych przypadkach braki ujawnień mogły wynikać z faktu, że zjawiska gospodarcze, których dotyczyły wymogi MSR 16 po prostu w badanych spółkach nie wystąpiły. W takim przypadku zdaniem autorów wskazane byłoby jednak przynajmniej ujawnienie informacji, że właśnie takie zdarzenia nie wystąpiły. Warto zaznaczyć, że jednostki nie ujawniały żadnych fakultatywnych informacji. Taki stan rzeczy nie wynikał jednak z faktu, że spółki próbowały coś ukryć bądź zataić – sytuacja była podyktowana prawdopodobnie tym, że takie zdarzenie gospodarcze w ich przypadku nie zaistniało.

Co warto podkreślić, sprawozdania finansowe na przestrzeni badanych lat nie zmieniły się istotnie pod względem poziomu ujawnień. Jedyna dostrzegalna zmiana dotyczyła ujawnień w zakresie ograniczeń prawnych do rzeczowych aktywów trwałych, jednak wynikała ona nie z dążenia jednostek do poprawy jakości ujawnień w sprawozdaniu finansowym, a po prostu z poszerzania ekspansji z zakresu umów leasingowych. Należy także mieć na uwadze fakt, że przeprowadzona analiza była badaniem wstępnym, objętym dosyć wąskim horyzontem czasowym.

Analiza ujawnień z zakresu MSR 16 nie pozwala jednoznacznie stwierdzić, że braki ujawnień w wybranych obszarach świadczą o niskiej jakości sprawozdania finansowego. Przykładowo, w przypadku konieczności ujawniania nakładów na środki trwałe w budowie brak informacji na ich temat może oznaczać, że takie nakłady po prostu nie wystąpiły. W przypadku szczególnych zasad ustalania wartości początkowej rzeczowych aktywów trwałych brak ujawnień może oznaczać, że jednostki nie stosują żadnych szczególnych zasad w tym zakresie. Podobnie w przypadku istotności wartości końcowej czy zastosowania dyskonta przy ustalaniu tej wartości – jeżeli jednostki nie ujawniają informacji na ten temat, to prawdopodobnie oznacza to, że uznają wartość rezydualną za nieistotną. Czy takie sytuacje

powinny być traktowane jako negatywne zjawisko w procesie odbioru informacji niesionych przez sprawozdanie finansowe? Kierując się skrupulatnością – tak, bo skoro takie ujawnienia są obligatoryjne, to jakiegokolwiek informacje w tym zakresie mimo wszystko powinny być w sprawozdaniu ujęte. Kierując się logiką, należałoby jednak zadać pytanie – jak istotny wpływ na decyzje podejmowane przez przeciętnego odbiorcę sprawozdania finansowego może mieć na przykład brak informacji na temat istotności wartości końcowej środka trwałego?

Nawiązując do słów U. Eco przytoczonych we wstępie niniejszego rozważania i przyjmując, że sprawozdanie finansowe jest opowiadaniem o świecie jednostki, można powiedzieć, iż to ta część świata, w której główną rolę odgrywają rzeczowe aktywa trwałe, jest opisywana w taki sposób, że co do zasady odbiorca może poruszać się w niej w miarę swobodnie. Czasami może on napotykać pewne niedociągnięcia, które jednak w istotnym stopniu nie wpływają na podejmowane przez niego decyzje. Zdaniem autorów artykułu, z uwagi na fakt, że sprawozdanie finansowe jest opowiadaniem o świecie konkretnej jednostki, to powinno ono mieć, jako narracja, zindywidualizowany charakter. W obecnym stanie większość sprawozdań finansowych wygląda bardzo podobnie, ma charakter tak zwanego „boilerplate”, czyli wysoce ustandaryzowanego tekstu. Potrzebna jest więc inicjatywa dążąca do tego, aby sprawozdania finansowe odzwierciedlały świat danych jednostek w sposób możliwie najbardziej zindywidualizowany, ale przy zachowaniu porównywalności podstawowych informacji.

Zdaniem autorów można wyodrębnić wiele obszarów badawczych z zakresu ujawnień dotyczących rzeczowych aktywów trwałych, którym warto poświęcić szczególną uwagę. Jednym z przedmiotów badań, który autorzy planują zrealizować w przyszłości, jest analiza korelacji pomiędzy poziomem ujawnień z zakresu rzeczowych aktywów trwałych a jednostką, która badała sprawozdanie finansowe. Można na przykład zbadać zależność pomiędzy zakresem ujawnień a tym, czy dane sprawozdanie finansowe było badane przez audytorów z „Wielkiej Czwórki”.

Bibliografia

Dokumenty prawne

1. Międzynarodowy Standard Rachunkowości 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”.
2. Międzynarodowy Standard Rachunkowości 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”.

Wydawnictwa zwarte

1. Da Costa F., de Oliveira A., *Disclosure of tangible fixed assets according to IAS 16 and its compliance*, „Innovar, Edición Especial” 2015, nr 25.
2. Eco U., *Wyznania młodego pisarza*, Weltbild, Warszawa 2011.
3. Hońko S., Mućko P., *Zasady (polityka) rachunkowości w zakresie rzeczowych aktywów trwałych na podstawie sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z sektora „handel detaliczny”*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2012, nr 255.

4. Kabalski P., *Trudne słowa, czyli jak wytłumaczyć pojęcia stosowane w MSSF*, „Rachunkowość” 2015, nr 9.
5. Różańska E., *Zasady (polityka) rachunkowości w obszarze rzeczowych aktywów trwałych spółek notowanych na giełdzie papierów wartościowych w Warszawie z branży hotele i restauracje*, „Studia Oeconomica Posnaniensia” 2014, nr 5.
6. Walińska E., Urbanek G., *Sprawozdanie finansowe spółki zorientowane na zarządzanie wartością – propozycje zmian*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2015, nr 74.

Materiały internetowe

1. Komisja Nadzoru Finansowego, Wykaz kar nałożonych przez Komisję Nadzoru Finansowego, https://bip.knf.gov.pl/pliki/kary_KNF_24-10-2017_tcm6-27121.pdf
2. Komisja Nadzoru Finansowego, Zgodność sprawozdań emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2015 r., https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/RAPORT_MSSF_2015_zatwierdzony_luty_45603_56218.pdf
3. Komisja Nadzoru Finansowego, Zgodność sprawozdań emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2016 r., https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/RAPORT_MSSF_2016_55737.pdf

Disclosure Analysis of Fixed Tangible Assets. Financial Reports of Companies in the Construction Sector in the years 2015 and 2016

Summary

The article is aimed at the verification of a research hypothesis that the entities in the construction sector disclose or in the course of consecutive years aspire to disclose the optimal amount of information in the financial reports as regulated by IAS 16. Within the research, a review was made of consolidated financial reports made by companies in the construction sector in the years 2015 and 2016. The research results indicate that as a matter of principle the entities make obligatory disclosures imposed by IAS 16. However, there are certain aspects as for example the necessity for setting a planned period of economic usefulness by the entities, against which a charge of a definite lack of disclosures can be made. The authors of this article claim that entities should attempt to individualise storytelling about their own world maintaining the comparability of basic data.

Keywords: IAS 16, tangible fixed assets, disclosure analysis, quality of financial reports
